

MOLNÁR LÁSZLÓ

MAGYARY-KOSSA GYULA ORVOSTÖRTÉNETI KÉPGYŰJTEMÉNYE A SEMMELWEIS ORVOSTUDOMÁNYI EGYETEM LEVÉLTÁRÁBAN

A háború előttről kevés olyan orvostörténeti képgyűjtemény maradt ránk, mint Magyary-Kossa Gyuláé. A gyűjtőt az utókor talán már kevésbé toxikológusként, inkább mint orvostörténészt ismeri, elsősorban nagylélegzetű munkája, az éppen újrakiadás alatt álló „Magyar orvosi emlékek” okán. Ez azonban a gazdag életműnek csak egy, bár igen fontos darabja.

Az orvos és farmakológus Kossa Gyula (a Magyary előnevet csak jóval később kezdte használni) 24 évesen, 1889 júliusában végzett a budapesti Orvoskaron, majd öt év múltán ugyanitt a méregtan magántanárává habilitált. 1896-ban már az Állatorvosi Akadémián találjuk, nyilvános rendes tanári minőségben, a gyógyszer- és méregtani tanszék élén. Innen is vonul majd nyugdíjba 1935-ben. Tanári működésének első tíz évében állatorvoslástörténetet is előadott, illetve a főiskola könyvtárosi tisztségét is betöltötte.

Amellett, hogy mind farmakológusként, mind a könyvtár élén maradandót alkotott, lángoló patriotizmustól fűtve szenvedélyesen érdeklődött a magyar orvostörténet iránt, és gyűjtötte a hazai orvoslás múltjának és akkori jelenének dokumentumait. E széleskörű gyűjtőmunka eredménye a „Magyar orvosi emlékek”, valamint az a képgyűjtemény, melyet Magyary Kossa még életében — talán kissé meglepő módon — nem az Állatorvosi Akadémiának, hanem az Orvosi Kar tanártestületi könyvtárának ajándékozott.

Ez a több, mint 1000 címszóból és csaknem 2000 táblából álló képgyűjtemény szorosan kapcsolódik a „Magyar orvosi emlékek”-hez, mivel az abban publikált illusztrációk túlnyomó része innen származik, illetve itt is föllelhető. Ugyanakkor ez a gyűjtemény mégsem pusztán a könyv képanyagának katalogizált változata, már csak azért sem, mert jócskán túlnyúlik a mű korszakhatárán. A kollekció darabjainak kora a XVI. századtól 1939-ig terjed. Ez utóbbi dátum kísértetiesen egybeesik Magyary-Kossa balesetének idejével, ami után élete utolsó öt évét teljes visszavonultságban töltötte. Bár a gyűjtemény valóban tartalmaz néhány XVI. századi röpiratot, azért a dokumentumok több mint 90 %-a mégis XIX.-XX. századi eredetű.

Jellegüket tekintve legnagyobb az újságkivágások száma (a múlt század közepétől kezdve), többnyire olyan illusztrált lapokból, mint „Az Ország Tükre”, a „Vasárnapi Újság”, a „Hazánk s a külföld”, az „Ország-Világ”, a „Tolnai Világlapja”, a „Pesti Napló”, „Az Est” stb. Elvértve még diáklapok is előfordulnak. Az újságcikkek mellett felbukkannak könyvlapok, gyászjelentések, fényképek, köztük sok jónevű műteremből (Divald, Goszleth, Erdélyi, Koller) származó portré. A múlt századból számos litográfia, metszet és levél, többnyire a gyűjtőhöz címezve.

E különböző jellegű dokumentumok egy-egy kartonlapra vannak rádolgozva, melyeket

Magyary-Kossa címszavakkal látott el, majd eszerint rendezte őket alfabetikus sorrendbe. Ezen a sorrenden a katalogizálás során nem változtattunk, mindössze egy név- és tárgymutatóval könnyítettük meg az anyagban való eligazodást.

A gyűjteményben több jellemző témacsoport ismerhető fel, bár az alfabetikus rendezés miatt ezek nem különülnek el egymástól. Köztük is a legterjedelmesebb a portréké, többnyire természetesen pályatársakról. Johannes Jesseniustól Kitaibel Pálon és Arányi Lajoson át Bókay Jánosig és Korányi Sándorig igen hosszú a sor, híres, ismert és ma már szinte ismeretlen orvosokat sorakoztatva fel. Legtöbb anyaggal az egyetlen hazai Nobel-díjas, Szent-Györgyi Albert képviselteti magát. Ugyancsak jelentős a hazai fürdőket szinte a teljesség igényével bemutató sorozat. A kutató metszeteken, színes könyvismertetőkon csodálhatja meg Balf, Füred, Ivánda, Homoród, Bodajk, Pöstyén, Szklénó, Szliács, Herkulesfürdő, Félixfürdő, Borszék, a budai fürdők, Tusnád stb. múlt századi képét. További csoport a gyógyintézeteké, melyek egy részének mára csak az emléke maradt ránk: Batizfalvi-intézet, Fischhof-féle hidegvíz gyógyintézet, Erzsébet Királyné Szanatórium, Herczel-féle Szanatórium, Irgalmasok kórháza, Győri Szentháromság közkórház, Gyulai Állami Kórház, Budapesti Stefánia gyermekkórház (a mai I. sz. Gyermekgyógyászati Klinika), a Szt. Rókus kórház, hogy csak néhányat említsünk. Az egyetemi épületek közül természetesen a budapesti Orvoskar a leginkább reprezentált, de megtaláljuk az Állatorvosi Akadémia és a kolozsvári egyetem képeit is. E nagyobb csoportok mellett régi orvosi eszközök, patikák, betegségek, szakmai egyesületek, kongresszusok képei, dokumentumai is megtalálhatók a gyűjteményben.

Magyary-Kossa Gyula képgyűjteménye a Semmelweis Orvostudományi Egyetem Központi Könyvtárán belül működő Levéltárban áll az érdeklődő kutatók rendelkezésére.